

GAZETA LITERARĂ

Anul IX nr. 2 (409) ORGAN SAPTĂMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN R.P.R. 8 pagini 50 bani
joi 11 ianuarie 1962

ANUL 1962 — SĂ FIE LICHIDAT COLONIALISMUL!

Eliberarea de către India a coloniilor portugheze Goa, Diu și Daman, marchează încă o etapă importantă a luptei victorioase pe care popoarele iubitoare de pace o duc împotriva colonialismului. Rînd pe rînd, la intervale din ce în ce mai scurte, ultimele colonii sînt desființate și teritoriile și popoarele lor redobînd libertăți. Declarațiile președintelui Sukarno cu privire la eliberarea Iranului de Vest, teritoriului indonezian, aliat sub jugul colonialismului olandez, eroicul război al poporului algerian, intensificarea luptei de eliberare în Angola, precum și în alte teritorii care se mai găsesc încă sub stăpînire străină, creează pe suprafața întregului glob o atmosferă care justifică într-un total speranțe că lichidarea definitivă a colonialismului este aproape.

În memorandumul prezentat la 29 septembrie 1961 de către Uniunea Sovietică, Adunării Generale a Organizației Națiunilor Unite i s-a propus ca sarcină esențială pentru anul 1962 desființarea neagră a colonialismului. Lupta împotriva colonialismului face parte din marea luptă pentru asigurarea unei păci trănice în lumea întreagă. Colonialismul merge mîna în mîna, e strîns legat de acțiunile de tot felul prin care imperialismul occidental încearcă să-și mențină poziții care din zi în zi se fac mai subrele și mai precare, în ciuda sfîrșitorilor pe care le face de-a-sîși asigurarea încă pe cîva timp dominația. Colonialismul este chiar una dintre manifestările cele mai odioase ale acestui imperialism, dar care tocmai din pricina asta merită să dispară cel dintîi în chip definitiv și total. Celelalte forme și manifestări ale imperialismului îi vor urma, în chip neîndoielnic, soarta.

Propunerile pe care Uniunea Sovietică le-a făcut în memorandumul prezentat în toamna trecută Adunării Generale a O.N.U., sînt menite să marcheze un moment important în istoria vremii noastre — și în istoria tuturor vremurilor — momentul în care cu hotărîre și în chip peremptoriu se afirmă pentru întreaga omenire că să fie ștersă pe vecie de pe fața pămîntului această rămășiță infamantă a unei epoci de barbarie. Mai sînt, desigur, știm asta foarte bine, cercuri imperialiste în unele țări din Occident care doresc prelungirea cu orice preț a unei stări de lucruri care nu mai corespund cu stadiul actual de dezvoltare al civilizației umane. Aceste cercuri sînt tot acelea care încurajează, ocult sau fățiș, acțiunile revanșardilor de la Bonn, care subvintonează mișcarea separatistă și învîrăbitoare a lui Chombe în Congo, care uneltesc împotriva Cubei, care susțin și ațîță bandele ultracolonialiste din Algeria. Tentaculele pe care caracterul imperialist le întinde, ca ultimele ei sfîrșiri, sînt încă destule. Dar aceste tentacule sînt una cîle una retezate. Aceea a colonialismului își trăiește cele din urmă clipe. Mersul înainte, sigur și viguros, al omenirii

nu îngăduie ca acest vestigiu rușinos al trecutului să mai rămîneasă.

Pe aceeași pagină a ziarului în care se publică știri din Occident, anunțînd ficioasele acțiuni ale imperialismului și pe care le-am pomenit mai sus, cititorul mai găsește și acest titlu: „Ce rezervă viitorul în domeniul zborurilor interplanetare”. Alături aici cîteva pronosticuri făcute în izvoia de către constructorul principal al navelor cosmice. Doar cîteva rînduri rezumative, dar cit de pline de substanță! „Constructorul navelor cosmice” anunță cu simplitate și fără mare emfază, ca pe un lucru ce trebuie să se întîmple în chip necesar și firesc, că în curînd va începe o vizită pe Lună, omul. Organizarea pe lună a unei stațiuni științifice permanente iar apoi a unui obiectiv industrial, va permite folosirea unor resurse încă necunoscute nouă de pe acest satelit al Pămîntului. Ceea ce modestul constructor al acestor minunății nu spune, și nu spune pentru că este de la sine înțeles, este faptul că aceste resurse nemăpomenite vor fi

pentru întreaga omenire și pentru toți oamenii fără deosebire de naționalitate. Ce uriașă distanță parcursă de la exploratorii colonialiști de acum cîteva secole care porneau în căutarea unui Eldorado pentru maiestatea-sa catolică sau pentru bancherii englezi și exploratorii spațiului cosmic care porneau pentru satisfacerea setei de a cunoaște a minții umane și pentru binele eminerii întregi! Mai poate fi contemporan colonialismul cu aceste splendori ale progresului material și spiritual al omenirii? Fără îndoială că nu! În pragul acestui an, pe care luminoasele propuneri ale Uniunii Sovietice îl califică drept anul desființării colonialismului de pe întreaga planetă, putem în chip hotărît să sperăm că această desființare va deveni un fapt îndeplinit în următoarele douăsprezece luni și că omenirea va asvîrși colonialismul în trecut fără întoarcere, unde va rămîne drept una dintre paginile cele mai rușinoase ale istoriei.

AI. PHILIPPE

Mineri

Foto: LIGĂ IOSIE

Iarnă bucureșteană

S-a spus despre București că este frumoasă mai ales vara pentru trandafirii lui, pentru acel abur peștel care incendiază coroanțele copacilor dîndu-le spirii, înfrîcîndu-i pentru aerul său vesel, pictural, dar eu, și mi se da voie să spun, cred că o răsună noastră este frumoasă și iarna, ca în orice anotimp.

N-o să conștientăm talentul horticultorilor care cu un rînd de petaluri și cu două coloane de iederă realizează maiestatea unui loc alădată anonim, n-o să încercăm să găsim cîntecul și poezia căderii apelor pe nispele de piatră — nu înfiorăm sufletul unui om răzicit într-o grădiniță noaptea. Știu cîte minuni se pot săvîrși cu reflectorul acuzat în cupa unei flori fîșioase, cît somn are frunza în septembrie pe șoseaua Kiseleff și cîtă umbră, și dimineață ca pîrgămentul, sub focal orizont al toamnei.

N-am uitat nici acele parfumuri rădăcinoase ale salicului în flori pe care le aștept în fiecare primăvară, nici valul mărunț, repetat în lut de la marginea Herăstrăului cînd, vîntul năvălind din clădirea Metalului, mai strîng cu săgîrcina în Pinzele tenese, ultimul vînt de seară.

V-aș putea vorbi despre șarjarea liliacului, aruncat peisajului de curți, într-un salt al esențelor, despre misterioasa desfoliere nocturnă a plantelor de bălîș sau despre unica, nemuritoare ultimă cîntăre a lăutarului ce slăvește după miezul nopții, romanța cu vers în lacrimă.

Fonta acestui anotimp Bucureștilor nostru de astăzi, cu lauda zădărnici de dimineață, măsurînd lucrul de ziua trecută, cu formidabila urzică a mîinii în cazul rădăcinii, acolo unde munca a stat cîteva ore, cu milionul lui de ființe harnice, pornite să miste mai repede nispe decît înfrîzite.

Dă-mi voie să mă potrec pe puțin și despre farmecul câmpului, acum, în ianuarie, cînd se bănuiește că cei mai mulți dintre noi sînt din coloare lungă malcom foc cu gîze, cîntăcîr și lene, dintr-o Dochie-Băbăna, sfîdînd primăverile grăbite ale anilor trecuți, a întîrziat după calendar pe străzi și în curți, dintr-un mînuș de mînuș de obicei serotocului edililor care a fost surprins cu puține mașini de strîns omîntul în oraș și nu a lăsat cîșton alie cu mînuș București sub ferăstră. Să nu fie astfel de necesară infestarea cu sare a șapei, iar să ar plăcî în mînuș mînuș ultimă cîntăre mai mari, locuși de sănătate pentru că, la depunere, marmurile nisori și o canoană fermecătoare. Căteva crețe înădîlnite și copaci, chenzăre de lapta praful vite bine.

Situelul modern a orașului în construcție, alinați câmpului, acum, în ianuarie, cînd se bănuiește că cei mai mulți dintre noi sînt din coloare lungă malcom foc cu gîze, cîntăcîr și lene, dintr-o Dochie-Băbăna, sfîdînd primăverile grăbite ale anilor trecuți, a întîrziat după calendar pe străzi și în curți, dintr-un mînuș de mînuș de obicei serotocului edililor care a fost surprins cu puține mașini de strîns omîntul în oraș și nu a lăsat cîșton alie cu mînuș București sub ferăstră. Să nu fie astfel de necesară infestarea cu sare a șapei, iar să ar plăcî în mînuș mînuș ultimă cîntăre mai mari, locuși de sănătate pentru că, la depunere, marmurile nisori și o canoană fermecătoare. Căteva crețe înădîlnite și copaci, chenzăre de lapta praful vite bine.

Recunoașteți că o plimbare cu sînta pe sub tunelul de tuci și promorocă al penelurilor alie din sala Casei Științei, er fi un lucru de rîniți, mîrșărituri cîm un spirit acintat pe ghearele de aluminiu ale patinelor, un zbor superb pe gheață, o-ar înclina... Poate chiar pacea lucrurilor feracale ca ferestre de apă incrementă nu place foarte mult, pentru că el nu ț-ar trebui decât un „corb fînd orizontul dimineții” și poezia s-ar naște în jur, acompantă proză de chemările hibernale ale unor ființe cu aripă.

Dar mie îmi plac în această apăsare a gerului de sus, fumul necăzitat al uzinelor, respirația de bărbat a motoarelor lor și chiar focurile neliniștite ale sanitelor, strigătul oceli al brigadierilor, lăcătușilor și descărcătorilor, forțata acestă umană așt de optimistă, fără de care orice frumusețe a lumii este lipsită de grația sa elementară.

Acestui București frenetic în tot timpul anului, lupînd cu amorțirea ultimului anotimp, i-am dedicat aceste rînduri scurte cu o peniță de cristal.

Eugen BARBU

GH. ANGHIEB

Mihail Eminescu

EMINESCU, AZI

Valori autentice sînt asimilabile, pot fi înțelese, pot fi înțelese în plan strict teoretic pe care le oferă poetul (nu totdeauna conștient) și înregistrînd influențe netăgăduite din idealismul german postkantian, ne impresionează astăzi capacitatea lui de a trăi liric o problematică de ordin etic. Una din direc-

țione încercare de a elabora un umanism, un cod de valori etice. Atribuirea de mare importanță soluțiilor în plan strict teoretic pe care le oferă poetul (nu totdeauna conștient) și înregistrînd influențe netăgăduite din idealismul german postkantian, ne impresionează astăzi capacitatea lui de a trăi liric o problematică de ordin etic. Una din direc-

țione încercare de a elabora un umanism, un cod de valori etice. Atribuirea de mare importanță soluțiilor în plan strict teoretic pe care le oferă poetul (nu totdeauna conștient) și înregistrînd influențe netăgăduite din idealismul german postkantian, ne impresionează astăzi capacitatea lui de a trăi liric o problematică de ordin etic. Una din direc-

112 ani de la nașterea poetului

țione încercare de a elabora un umanism, un cod de valori etice. Atribuirea de mare importanță soluțiilor în plan strict teoretic pe care le oferă poetul (nu totdeauna conștient) și înregistrînd influențe netăgăduite din idealismul german postkantian, ne impresionează astăzi capacitatea lui de a trăi liric o problematică de ordin etic. Una din direc-

țione încercare de a elabora un umanism, un cod de valori etice. Atribuirea de mare importanță soluțiilor în plan strict teoretic pe care le oferă poetul (nu totdeauna conștient) și înregistrînd influențe netăgăduite din idealismul german postkantian, ne impresionează astăzi capacitatea lui de a trăi liric o problematică de ordin etic. Una din direc-

Matei CALINESCU

(Continuare în pag. 4)

Realizări și perspective

Prințesa anului literar 1961 nu se îndălează prea îndepărtat, ca să putem pretinde că i-am cumpărat tadeștii, mînuș și neajumărită. Trăim încă în mijlocul ei, cu poezia că ne aflăm la începutul lui ianuarie 1962! Mersul cernelor este prea apropiat de multe cărți! Ecurile felului cum au fost primite de cititori — prețurii: cei fără părtinire — nu ne-au ajutat încă, în privința multora din ultimele apariții ale vîrșimilor. Analiza la conștient a recoltelor noi care s-au adăos literaturii în 1961 este treabă mai îndelungă, prin urmare. Nu ne străduim prea mult socotela aritmetică, mai lesne de făcut, pe genuri și teme, sau pe autori, cu toate că unele concluzii ale unei astfel de contabilizări sînt elocvente. De pildă, romanele au dobîndit o proporție numerică mult mai mare decît în 1960: în românește și în

limbile minorităților naționale au apărut douăzeci de romane, alte cîntec flind versuri noi ale unor apărute anterior. Numărul patruzeci de volume de nuvele, schițe și reportaje; treizeci și cinci volume de versuri inedite; aproape douăzeci volume de studii, articole, monografii literare sau prezentații românești; peste șaptezeci lucrări pentru copii, aparținînd unor genuri diferite. Toate acestea — și nu putem declara că cifrele sînt complete — în primă apariție; nu puține din ele sînt ale unor autori aflați e isisii: la prima apariție în vîrșimii, de exemplu în colecția „Lucaferul”; sînt, înșe, și ale unor scriitori dintre cei mai importanți ai perioadei; contemporane: Tudor Arghezi, Tudor Visniec, Mihail Beniuc, Zaharia Stancu, Geo Bogza, Nagy István, Lucia Demetrius, Șteflea Ferenc și alții. Toate generațiile au participat activ la această recoltă, pe care putem să o socotim bogată.

Ne gîndim că mai de folos chiar decît elocventele cifre care exprimă un cert avans al literaturii în anul 1961 ar fi cîteva concluzii de ansamblu, privind anumite caracteristici proprii ale acestui an literar, distinguindu-l de cei precedenți și de cel care va urma.

La o primă vedere, sînt mai multe, cu o pondere mai mare din punct de vedere literar, cărțile despre viața satului, în special despre viața satului contemporan — romane, nuvele și reportaje. Cu deosebire reportajele care sînt creșcut proporția cantitativă a acestei teme, dar un reportaj de factură distinctă care imprimă de la romane și nuvele de mari dimensiuni destule procedee de construcție, în special structura sa unitară, apul frecvent la scenă, portret și episod, chiar la conflict, urmîrit într-o scurtă desfășurare dramatică.

Înfrînt și mai demult în literatură, acest tip de publicistică se alicătușește din ce în ce mai evident într-un gen specific, care îmbrățișează tot alte sectoare ale activității sociale, ale vieții umane. Înregistrăm în special lucrările semnate de Constantin Prisnea, Petru Vișniță, Alecu Ivan Ghilă, Vasile Nicorovici, Paul Anghel, Ilie Purcariu, Vișniță Gafița, Mircea Șerbanescu și Miko Ervin. Acest fel de reportaj este unul din fenomenele remarcabile ale anului 1961; îl subliniem

Mihail GAFIȚA

(Continuare în pag. 4)

SCRITORUL ȘI VIAȚA

Uzina „Tudor Vladimirescu” a nouă frumoză, cu ferestre largi, luminose, cu oameni entuziași și primitori, harnici și doritori de oaspeți, de prieteni, S-a născut undeva, la capătul Bucureștilor, în apropierea șoselei ce duce spre Giurgiu, într-un cartier muncitoresc ce poartă azi denumirea: „Progresul”. A răsărit ea o floare imensă, roșie, pe fostele maidane de la periferie, în pustul acela de pînă mai acum în alii plin de bălîș și de mărăcini, acolo unde, ruși, slabi, flămînzi, niște copii de oameni sîrmani își omorau timpul bînd o mîngie de cîrpă, o turcă de lemn, ori pîzînd cele cîteva capre ale sărăcimii.

Acum, în locul pămîntului acela sterp, năpîdit de bozii și de scaieți, de hîrtioase și de gropi căsăcate ca niște guri negre, stîrbe, spre cer, s-au înălțat atelere mîndre, largi, încă pătăre, mirosind încă a mortar și a cărămîdă proaspătă, înzestrate cu mașini moderne, puternice, rezistente.

În incinta întîrziată, de cum pătrunzi pe porțile mari de fier, te întîmîni șirurile de autobuze și trolebuze noi, gata de rodaj. Prodiguse ale industriei noastre socialiste. Mijloace de locomotivă și transport create de minile harnice ale muncitorilor noștri. Mindria noastră, a tuturor, mașini cunoscute aici și peste hotare.

Trecerea de la mașină la om se face ușor de simplu, de firesc. Uzina pîmeste zilnic numeroși muncitori. Gazele oxitalere, muncitorii atelitelor te înlesesc cu prietenie, cu zîmbete luminoase și curtențioase, cu inimii limpozi și deschise, care te apropie, te atrag. Acest lucru l-au simțit cu deosebire și cei cîinci scriitori — Eugen Jbeleanu, Aurel Baranga, Mihail Gafița, Radu Lupan și Ștefan Gheorghiu — veniți la întîlnirea cu cititorii organizați de Uniunea Scriitorilor din R.P.R. în colaborare cu „Gazeta literară” și care a avut loc la

„Colțul roșu” de curînd, într-o după-amiază de iarnă.

Discuțiile, desigur, au fost îndelungi și fructuoase, pline de idei, de păreri, de propuneri. Deschiderea a făcut-o mai întîi tovarășul Vasilescu Eugen, responsabil cultural al uzinelor. Apoi, rînd pe rînd, au luat cuvîntul cei din sală, făcîndu-și să te simți ca într-un cerc de adevărați specialiști în ale literaturii, cititori harnici și îndrăgostiți de operele create în anii de după Eliberare, precizi în remarcări pozitive, în observații și în obiecții.

— Reflecțînd realitățile în plină transformare revoluționară, literatura noastră trebuie să fie oaregă de omenii simpli care, mîncînd cu abnegație și spirit de sacrificiu, sub conducerea partidului, făuresc o societate nouă.

— Muncitorul și-a cucerit un rol însemnat printre eroii literaturii realiste-socialiste, el fiind azi stăpîn pe soarta și pe munca sa, pe uneltele activității sale, iar despre el, omul care stă în centrul tuturor transformărilor revoluționare, se cuvîne să se scrie mai mult și mai bine.

— Literatura este un bun al întregului popor, exprimînd interesele poporului. Pentru ca ea să fie cit mai veridică, cit mai apropiată maseilor largi populare, scriitorul are datorită să adîncească procesul cunoașterii, să trăiască conștient, cu talentul și cu inima sa alături de cei despre care scrie.

— Partidul comunist a dus o luptă eroică și neînfrîntă în ilegalitate, a trecut prin încercări grele, a educat și a mobilizat masele în opera de răsturnare a claselor exploatare. Despre activitatea partidului în anii negri sînt necesare noi și grandioase opere literare.

Aceste cîteva cerințe, precum și altele, legate de creșterea măiestriei artistice, de reconstituirea unor lucrări din trecut, ajungînd pînă la prezentarea grafică a cîrților de către editurile noastre, au fost exorimate de cei aproape 100 de muncitori adunați laolaltă cu scriitorii de „Colțul roșu”.

A fost o întâlnire de lucru, de aju-

tor reciproc, de lămurire și unor probleme însemnate legate de dezvoltarea literaturii noastre noi. Concluziile acestei întîlniri reflectă necesitatea imperioasă de a stabili o legătură cit mai strînsă între scriitori și cititori, un schimb permanent de păreri, metodă sigură, eficientă, ce poate ajuta la dezvoltarea creației lor.

„Venii mai des printre noi!” solicita un participant la discuții.

„Odată cu uzina nouă, au crescut și oamenii noi!” sublinia un altul.

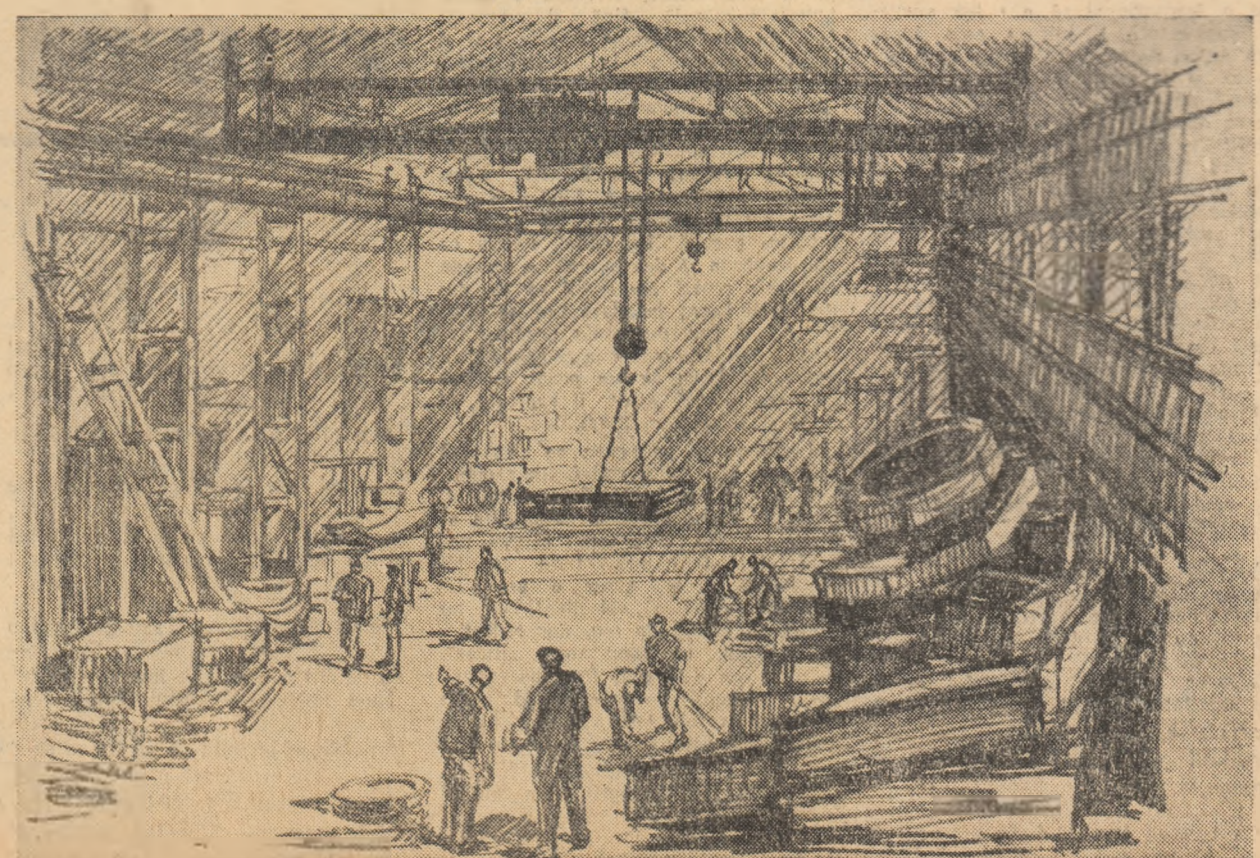
De la batoze și remorci am ajuns să construim trolebuze, autobuze! Observa cîteva cu glas tremurat de entuziu.

Erau cuvînte înălțătoare, pornite din sinceritate tovarășească, idei ce-și vor purta ecoul și mai departe, în dezbaterile ce vor avea loc în curînd, la Conferința pe țară a scriitorilor noștri. Iar aceste cuvînte calde, răsunau peste mica sală ca o chemare, ca o invitație la cunoaștere, invitație ce exprima o cerință mai generală a muncii de creație, și căreia trebuie să-i răspundă cu însufiețire cit mai mulți scriitori.

Ștefan GHEORGHIU

CITIIȚI ÎN PAG. 6:

Derea de seamă a Întîlnirii scriitorilor cu cititorii de la Uzina „Tudor Vladimirescu”.

BECA RIND

„Holul în Uzina „23 Auguste”

DEMOSTENE BOTEZ

Casa memorială

Singurătatea sură impresoră
Ca un amurg înfirziat de seară
Casa memorială,
Pustie și goală,
Păpușile-amințirilor de ceară...

Portița, un podeț, pridvorul
Așteaptă parcă
Și astăzi să se mai întoarcă
De pe cărări de munte, scriitorul.

Dar dintr-o noapte, — parcă-ar fi fost ieri,
El e în cîntec de privighetoare,
În rădăcini, în frunze ori în soare,
Da-n casa lui nu este nicăieri.

De-atunci aicea-i parcă tot statornic
Și totu-ncremenit la locul lui;
Un univers rămas al nimănui,
Ce-a stat din mers ca un ceasornic.

Doar timpul singur zace-nțins și muț
În liniștea odăilor deșarte,
Cîntînd aceeași pagină de carte
Unde-a lăsat-o el, la început.

Stă timpu-ascuns și-n foi de manuscris,
În rînduri și în literile mari
Și, nevăzut, tot roade ca un car
În masa scundă unde el le-a scris.

Ca într-un rit uitat, egiptean,
Sînt toate adunate-aici de față
Precum au fost pe cînd era în viață
Un toc, o călimară, un roman...

Dar toate îngropate ca-ntr-o ladă,
Ca-n nu știu care ireal Pompei;
Cernea-i ca rușina pe condei
Și stearsă pare scoarța cea moldavă.

Mimînd obscur finala transformare,
Sfidează nemurirea niște scrum
În scrumiera inutilă-acum
Că-i demult stînsă ultima țigare.

Vizitatorii ca-ntr-o catedrală
Pășesc tăcut și fața li-i sfioasă,
Și parcă-l caută, că nu-i acasă
Aici în casa lui memorială.

În seara ceea de-am deschis un tom
Din operele lui care-au rămas,
În orice rînd am auzit un glas
Și-am cunoscut că-i glasul lui de om.

GHEORGHE TOMOZEI

Cîntec și flacăra

Vibrînd prin stalactitele de sare,
nu, vocea cu a mărilor, n-o schimb.
Sînt clopotul ce nu-i scos din cupatoare
dar sună, anunțîndu-se în timp.

Din flăcări sui. E prețul înălțării
în inima pădurii, focul viu.
În glasu-mi tînr, cîntecele țării
își adună freacățul tirziu...

Oră fără tine

Oră năruită-n văzduhuri. Oră
lăsînd o urmă arsă pe cadrane,
peste nisipul umbrei mele stînsă,
ca luna peste caravane...

Oră sfișiată de stele-n cădere,
oră goală de culori, ciutură spartă,
turn amețit de ploii, rostogolire de lespezi,
pădure moartă!

De-ai veni, ora s-ar cuibări
în ceasornicul de lemn, ca-ntr-o casă de țară,
lumina s-ar întoarce-n petale,
iar stelele s-ar înapoia, într-o cădere spre cer,
lîngă steaua polară...

Sărutul

(inscripție pe o statuie)

Rotunzii umeri, părul, leneș val
și ochii mari, cu frunzele asemeni,
s-au risipit într-un suris final
cu unghiile zgîriat în cremeni.

Nu sîntem decît flacăra și cînt,
ni-s chipurile reci, uitată oatră.
dar dăinuie sărutul nostru, sfințit,
tăiat de carnea trupului în piatră...

MIRON RADU PARASCHIVESCU

Cîntec
din bătrîni

Un cîntec vechi am să vă spun,
Și minunat din cale-afară,
Ce sub o creangă de gutui,
De mult, o fragedă fecioară
Îl îngîna cu dulce glas
În curtea unui han de țară.
De-atunci în suflul mi-a rămas
Deși trecură ani de-a rîndul,
Iar cîntecul, ca vinul vechi
Ce mai viclean își fură gîndul,
Tot îmi răsună în urechi
Și buza-mi tremură spunîndu-l.

Mi-aduc aminte ca acum
De seara ce pica domoală:
Plutea un abur ca un fum
Pe zarea lîncedă și goală
Și-ntregii firi, afîta preț
Îi da cîntarea ei cea dulce!
Înfîrția, cite-un drumet
Ce-a tras în gazdă să se culce,
Sub un întins șopron pătrat
Cu scîrțit și mină cerul
Iar cu feștila un argat
Aprinse-n poartă felinarul.
La staul, vite rumegînd
Mugeau în ieslea foșnitoare
Și străbălea din cînd în cînd
Din crîsmă, ciocnet de pahare.
În pacea care se-asternea,
Cu sponuri stîns prin ferestre,
Cîntecul ei, fecioara mea
Și-l depăna ca pe-o poezie.

Ieșise luna — și încet
Urca pe-al cerului pridvor.
Din vîrfurile unui nalt brădet
Să-și dea lumina tutulor,
Iar cîntecul suia și el
Sub raza ei de borangic:
Spunea de lupte, de rezel
Și de-un viteaz, temut voinic;
Spunea de-o dragoste trădată
Și de-un popor în lanțuri prins.
De-o trează slîntă, necurmată,
Și de-un conac în foc aprins;
Spunea de-un mindru cap de oaste
Ce se-amințase poteri mari
Și de-aia-i bătea sub coaste
Năduș de trîntori și filhari;
De-un răzvrătit spunea, de frunte,
Cu țara strînsă-n jurul lui
Ce slobod friu miniei crunte
Dăduse — și-a răpus destui
Asupritori și nesătui,
Lovind într-înșii fără milă...
De-abia șoptit am întrebat
Atunci, pe frageda copilă,
Cine-o fi fost acel bărbat?

Trozni un ram, ea a tăcut;
Urcase-n fruntea nopții luna,
Iar cîntecul mi s-a părut
Că îl știam dintotdeauna.
Trecute vremi! de mult o-ați stîns
Dar glasul vostru tot mai bate
În pieptul meu, unde-am cuprins
Fecioara, sărutînd-o poate.
Ci anii stol s-au dus de-atunci,
În țară multe se schimbă,
Dar prin răstimpuri cit de lungi
'Aceași orăză mă-nfășoară:

Dumineci line, plăuiri verzi
Și flori în creanga foșnitoare
Care-și strecoară prin livezi
Înmiresmată, crudă boare;
Sau zile triste, în furtuni,
Cu ploii și vifore prin crângi,
Cînd frînti se zbat bătrînii ulmi
Și-n neguri stîns se-auz tălăngi;
Ori, cînd pe drumuri lungi străbat
Ripoase muchii, netezi șesuri,
Pe-al țării drag pămînt se-abat
Mii zvonuri, pline de-nfășurări.
Și azi, pe toate cînd le-ascult,
Făptura mea se înfioară
Ca-n povestirea de demult
Din curtea hanului de țară.
Că-n cînturi din bătrîni rămîne
Pecetluit cite un semn
Ce poate fi, la cei de mine,
Podoabă, pildă și îndemn.

CEZAR BALTAG

Tangaj

Îmi zăbovești iubire zoeltă, cerul.
Din zborul rar al stelelor, din nou
în întîlniri de galaxii mă-ntrec
deasupra unui rotitor platou,

Din chipul tău aș vrea să-mi scutur chipul.
Dar împietresc și iar tresar spre stele
și iar mă-nclină între două zbateri
tangajul veșnic al iubirii mele.

EUGEN JEBELEANU

„...et circenses...”

Cu miile-i de cîrlionți în soare,
cu barba lui caprină, filozof,
stă Marcus Aurelius pe calu-i,
cam de ore-o două mi de ani
la Roma;
privește
cu ochii-i exoftalmici, gînditor,
văzduhu-albastru,
în timp ce armăsarul de sub el
înaltă, cam de tot afîta vreme,
masiva lui copită,
să nu-l atingă
aceste libelule sau gîndaci
ce-i zboară pe aproape:
limuzinele.
O, Ave Caesar!
Umbră-i, odată cu-nserarea,
se-ntinde, ca un val, peste-oceanul
de-asfalt.
Atîlea s-au schimbat...
Luna
plombează cu argint
măseaua cariată
a Coliseului.
Caracalla privește,
cu fruntea lui brăzdată de o sută
de bice-ale invidiei,
la măreția criminalilor
de azi;
cu degetul lor mare, arătînd
țărîna,
ei ucid
în cîteva minute
de mi de ori mai mult ca el...
„Recipe ferrum!”
Cine a strigat?
Nu-i nimeni...
Suspine trec ca norii...
Cerule
se umple de sînge...
Tibrul se-nvolbură de umbrele flămînzilor
în haine curățate;
au lanțuri inozibile
o mie nouă sute șazeici unu...
Marcus Aurelius
ar vrea să-ntoarcă
ceața lui de bronz,
să vadă;
nu poate, și privește doar
cu coada ochiului...
Umbrele se-neacă, apa
le duce-ncet la vale...
O statuie
de băiețel
mai palidă ca luna
mă trage de minecă
și-mi șoptește
ca-n fiecare seară,
cu buze tremurînde,
de marmoră contemporană:
„Cumpără-mi te rog,
un sandwich —
dar cu carne.”
— Desigur, Cosimino...

VASILE NICOLESCU

În furtună

Fiecare creangă în alba furtună e un țipăt,
fiecare copac de care valurile înebunite ale
vîntului asurzitor se izbesc e un geamăt,
fiecare turn ca un aerian stăvilor e un urlet de
sfîrșire de țară,
fiecare pod suspendat ca un căluș stăruie-n gura
furtunii și șueru-i groaznic s-aude,
numai stîlpii electrici ca niște inițiale ale
infinitului,
cu incandescența și nevăzuta lor flacăra spre
oameni aleargă,
și eu brăzdînd, aripă vie, alba furtună,
himera viscolului nu-mi sperie visele.

Lumină

De pe aripa albastră-a blocului-turn lumea
veghez.
Niciodată același,
niciodată cu mine însumi egal,
integrat într-un ritm neobișnuit clepsidrei
simfuriilor noastre,
vegînd uriașa renaștere a lumii,
saltul rașunii ca o protuberanță solară fișînd,
eu neg arhitectura fragilă a sofismelor,
gravitatea făcută și spatele nevertebrat al
umilinței,
ipocrizia ca un herpes schimonosind omenescul
suris;
neg stăvilarele lîncede pe care lumea vechi
le-așează-n cascada istoriei,
neg albeața de hermină a tuturor religiilor,
neg urtutul care se insinuiază prin porii lipsei
de luciditate.

Cu puterea torențială a adevărului le neg,
cu puterea torențială a acestei renașteri
nemaioăzută
în lava căreia mă scald în fiecare secundă
și mai puternic renasc la zenitul istoriei.
de propria-mi lumină
răz bunat!

NINA CASSIAN

Trei motive
simfonice

I. — Infășurată — n muzică

Cu muzica-mi legam rănile.
O fișie din Bach îmi bara pieptul
împiedicînd durerea
să facă flori monstruoase-n văzul lumii.
Răcoare mozartiană-mi umplea ochii,
înlocuindu-mi lacrima,
iar la-ncheietura mîinii îmi susurau
brățăriturile lui Debussy.

Cu muzică mă vindecam —
dar mă răneam cu muzică
dacă fluviile singelui meu amorfeau
și gerul înțeziei îmi scria pe retină
flori palide, frunze opace.

Și tot în muzică infășurată
m-am deprins să plec la luptă,
desfășurînd-o apoi ca pe un steag
care-mi păstrează forma.

II. — Pauză

Sărînd cite trei portative, te caut
sus, tot mai sus,
în sunetul dulce și tînr, de flaut...
Unde ți-s genele? Nu-s.

'Apoi, spre solare alămuri cobor, —
în pîlnii, vii ca haouzele,
ca să mă-mproaște aurul lor...
Nu-ți aflu buzele.

Și mai adînc, mă-ncumet spre strunc
mature, fundamentale...
Arcușul nu scrie nici o minune
fără mîinile tale.

Tace orchestra. Iar portativul e rece, subțire,
ca o riglă de calcul, în ceasul acesta.
Cînd te întorci, sonoră iubire?
Tace orchestra.

III. — „Anul 1917” de Șostakovič

Trec prin culoarul din Smolnii.
Afară-i toamnă, cum a fost Atunci.

Soldați, muzicitori și țărani,
cu bărbi și mantale,
cu arme și probleme,
au străjuit aceste uși,
au intrat și-au ieșit din odăi, trasînd
cu fiecare pas — o etapă,
cu fiecare gest — o metaforă.

Trec prin culoarul din Smolnii,
de parcă-aș străbate istoria.
Nu are capăt, ci numai o zare perpetuă
iar zarea se continuă-n sensuri,
iar culoarul e însăși spirala fără-ncheiere
a înălțării umane.

CONSTANTIN NISIPEANU

Salut poezia

Eu nu mă încumet să trec prin fața poeziei
cu mîinile încrucișate la piept,
dimpotrivă, mă descopăr de departe
și salut pînă la pămînt,
înclinîndu-mi fruntea în semn de respect.

Tu ești pierdut pentru poezie.
Te-ai legat la ochi cu o basma neagră
și aștepti înfumurat
ca poezia să vină la tine,
să-ți dezlege ochii
și mergînd aproape
să-și aplece capul
pe umărul tău...

Pentru că n-o vezi cînd se apropie
și cînd trece pe lîngă umbra ta,
o înfrunți nepăsător,
dar preținzi că o cunoști bine,
că are niște ochi urși
și că de fapt poezia nici nu există...

Dar în încercări să-ți eliberezi ochii,
să privești poezia
cum se apropie
cu părul despletit — bățut de vînt,
cu ochii parcă de mură
și parcă de ape adînci
sau poate rupți chiar din cerul înșorit...

Ascultă-i glasul.
Nu ți se pare că auzi șerpînd un pîriu?
Dar fii atent: parcă vîntul
clatină grîul de pe un lan nesfîrșit...
parcă o stea a picat ca o piatră în apă,
parcă zidarii pe schele se izbesc cu fruntea de cer
sau parcă auzi în furtună frîngîndu-se un cântec...
Nu! nu! Se revărsă oțelul dintr-un furnal înalt...

Eu nu mă încumet să trec prin fața poeziei
fără să-mi ridic pălăria în semn de respect.
Cîteodată mă strigă pe nume
și o văd cum se apropie...
atunci mă opresc, îi întind mîna politicoasă
și plecăm împreună
să primim cum tara își încinge pe mijloc
brîul de sonde...
Apoi colindăm tăcuți
prin suflul oamenilor simpli...

Eminescu azi

1. — Care credeți că sînt sarcinile principale ale criticii literare?
2. — Ce părere aveți despre schimburile de opinii care au loc în presa literară în ultima vreme?
3. — Care sînt, după părerea dv., deficiențele criticii literare și cum pot fi ele depășite? În ce măsură critica literară contribuie la dezvoltarea literaturii noastre pe drumul realismului socialist, la analiza fenomenului literar actual, precum și la elaborarea unor studii de sinteză?
4. — Cum se manifestă spiritul apologetic în critica literară? Ce cronici literare sau dramatice, obiective și principale, puteți cita?
5. — Ce părere aveți în legătură cu raporturile dintre critici, cititori și scriitori?
6. — Cum sprijină publicațiile activitatea criticii literare și ce propuneri aveți în legătură cu îmbunătățirea muncii în acest domeniu?

Leon Baconsky

1. — Sarcina principală și permanentă a criticii literare, în etapa actuală, rezidă în promovarea unei literaturi care, depășind sub toate aspectele condiția rudelor sărace, să poată sta alături de cuceririle intr-adevăr epocale ale științei contemporane. În acest sens, se cuvine să nu uităm că e de datoria noastră să mă luptăm încă împotriva pericolului — e adevărat, incomparabil mai puțin evident ca acum cîțiva ani — al trivializării și, în unele cazuri, chiar al compromiterii unor idei valoroase și de mare actualitate, prin simplismul și difuziunea rutinieră a tratărilor artistice. Nu mai apar, fără îndoială, poeme ori nuvele înfățișate „S-a duminică și moș Ilie”, despre care s-a emis judecata de... valoare. Recidivele de înfățișări rudimentar-simpliste, trebuie să recunoaștem, sînt astăzi oarecum sporadice. În ce mă privește, aș atrage însă atenția criticii noastre asupra persistenței unor forme noi, „mature” (!), ale acelorași păcate „ale tinerețelor”, cum ar fi simplismul subtil sau didacticismul. Depășirea și combaterea lor competentă cred că s-ar realiza, oricum, cu profit pentru dezvoltarea marii literaturi a realismului socialist.

2. — Schimburile de opinii, atunci cînd vizează obiective majore, nu pot fi decît profitabile. Din păcate însă, nu întodeauna participanților la discuțiile din presa literară le reușește operația de elementară calificare critică și polemică a punctului de vedere. Nu învîrtim încă deseori în jurul unor false probleme, pierzînd din vedere tocmai obiectivele fundamentale ale aceluia dezbaterii general al luptei pentru calitate, formulat la cel de al III-lea Congres al Partidului nostru. (Chiar în același număr al Gazetei literare, în care se vorbește — în articolul panoramic privind problemele criticii — despre „disputa sterică, pare-se facheată, asupra versului alb și celui clasic”, pot fi citite niște „Gînduri despre poezie” care băstănesc, de fapt, chiar poezia amintitei dispută...). Tendința rezolvării în for a unor probleme literare, manifestată în ultima vreme, trebuie însă, oricum, salutăată. Și lărgită.

3. — Oricum generalizările, în problema definițiilor criticii noastre, presupune unele riscuri. Aș semnală totuși, ca principială căsuță, nivelul teoretic adeseori nesatisfăcător al comentariilor noastre pe marginea fenomenului literar. De aici cred că decurge și descriptivismul multora dintre cronici (mai ales atunci cînd se analizează lucrări mediocre), și lipsa de curaj și, în general, de atitudine, a unor recenzenți și stereotipi unor caracterizări și concluzii. Unul din remedii mi se pare la îndemîna oricui: frecventarea mai asiduă a bibliotecii (Unor comentatori, ba încă dintre cei mai agresivi, le lipsește pînă și curiozitatea elementară a răsfoirii dicționarului, a jurnalei astfel să considerăm un termen ca profuziune drept o regretabilă eroare de tipar...). Nivelul teoretic adesea scăzut al cronicilor și articolelor noastre își are însă și o altă explicație: nu dispunem încă de suficiente studii de estetică și teorie literară. Așa cum arătam și cu alt prilej, ar fi momentul să avem, dacă nu și o publicație periodică consacrată acestor probleme, cel puțin o colecție — să zicem, în cadrul Editurii Științifice — în care să apară asemenea contribuții originale, fie traduse din alte limbi.

4. — În ce privește spiritul apologetic, consider că nu am reușit încă să aplicăm integral și cu consecvență învățămintele cuprinse în Importanța articolului apărut, cu doi ani în urmă, în Știința. Nu o dată mai obișnuim încă să schimbăm, precum Gheranu lui Alexandru, doar că în alt sens, „perceia în renunțe”, elogind pînă și defectele unei cărți (v. comentariul lui M. Novicov la Serinul negru!). Spiritul critic se exercită, cele mai adesea, în ce privește creația literară. Există critici, au numai tineri, și dintre cei cu o remarcabilă experiență, care se complac, cînd e vorba de creația unor personalități, în învinzabilitate, ca în basmul lui Andersen Rezultatul? N-aș vrea să lu înțelegem greșit dar am impresia că în felul acesta, contrar cunoscutului rețen folcloric, nu poate să răsară nici măcar... busuoc. Singurii care pot profita de urma acestui atitudine „preferențial” sînt, fără îndoială, tinerii care, ajutați efectiv de către critici, tind — fie-mi lertăz îndrăzneala! — să-și egaleze și celebritățile chiar să-și depășească maestrul.

5. — M-aș oprî doar asupra raporturilor dintre critici și cititori. Avînd experiența studenților filozofi, cu care lucrez și pe care cu greu îl pot determina să fie în curent cu discuțiile critice din presa de specialitate, aș

conchide că, în această privință, ar mai fi destule de făcut. Principala cauză a acestui relativ dezinteres al cititorilor față de critică cred însă că poate fi descoperită chiar din cele arătate la punctele anterioare. Cititorul dorește opinii competente și aprecieri obiective și principale: altfel, riscă să se lase antrenat de curentul aceluia critici orale, care nu întodeauna e prilegiul formării unei opinii și unui gust estetic de nivel corespunzător.

6. — Constatări: prea multe articole de serviciu, în dauna cercetărilor la obiect. Ne învîrtim, în felul acesta, prea mult „în jurul” unor probleme, în loc să le atacăm frontal și cu mijloacele competenței și ale banului simțului. Propuneri: cred că ar fi utilă reluarea, la un nivel corespunzător, a experienței înalte, acum cîțiva ani, prin publicarea unor „Gaiete critice”, cu apariție periodică, în paginile cărora criticii să se poată simți mai în largul lor... Eventual, alături de teoreticienii și istoricii literari.

Vera Călin

Fiește, așa cum au răspuns alții participanți la această discuție, sarcina majoră a criticii actuale este să promoveze noul în literatură. Făcînd acest lucru, confruntînd imaginea literară cu realitatea socială și psihologică a zilelor noastre, critica literară trebuie neapărat să înscrie criteriile noi în estetica realismului socialist. Cred că una dintre sarcinile principale ale criticii este îmbogățirea teoriei literare și lucrul acesta se realizează atunci cînd pozitivismul mîrunt în aprecierea unei opere literare este depășit prin generalizări serioase și inteligente, prin sinteze la nivelul problematicii etice, estetice, filozofice. Că democrații revoluționari ruși au marcat, și atunci cînd făceau critica literară, o etapă în istoria gândirii estetice nu reprezintă o coincidență. Multe din răspunsurile date acestei anchete au plecat pentru o problemă mai largă în critica literară, pentru cercetarea serioasă a tendințelor și a stilului literaturii noastre de azi. Această cercetare poate porni de la analiza concretă a unei opere sau a unui scriitor. Astfel se evită stabilirea unei ierarhii, în care cronica, articolul operativ și fie minimalizate în favoarea studiilor ample, sintetice. Raportul dintre critică și studiul de sinteză nu e comparabil cu cel dintre muzica de estradă și muzica simfonică. Gîlesc cu interes o critică literară deosebit de interesantă, o carte pentru copii — un roman, o carte pentru copii — un reportaj semnate de Ov. S. Crohmalniceanu, Paul Georgescu, S. Damlan, pentru că și atunci cînd n-am citit lucrarea recenzată, mă simt antrenată într-o discuție vie despre probleme

Serban Cioculescu

Imi rezerv, față de caritatea și importanța problemelor ridicate de anchetă, să mă opresc numai la ultimele două întrebări. Cele precedente mi se par elucidate în cuprinsul eseului „Critica literară și actualitatea”, semnat de Paul Georgescu, S. Damlan și Matei Calinescu.

Între critici, cititori și scriitori ar trebui să funcționeze un sistem natural de oase comunicante, care să nivelese

esențiale ale literaturii contemporane. Dimpotrivă facilismul strict al cronicilor lui I. D. Bălan îmi interzice accesul la problematica estetică.

Tot așa, și cu aceasta răspund celor de a doua întrebare, o polemică, un schimb de opinii mă interesează în măsura în care, depășind resentimentele personale și neliniștile se la intrucășări elegante de floare, participanții pășesc în zona aia de rar abordată a considerărilor estetice și — înfrățesc să scriu cuvîntul — filozofice. Din acest punct de vedere, altele discuții din presa noastră literară — discuția despre „Siciliana”, discuția despre „Scrinul negru” — pot fi socotite ca eșuate, chiar dacă în deslășurarea lor s-au exprimat bătăie inteligente și caracterizări judicioase. „Sinteză”, aprecierea teoretică nu trebuie să-și găsească locul numai în cărți cu multe pagini, ci și în orice articol de critică, în orice polemică, în orice cronică.

Scrupulul teoretic, ideea că este rostul criticii literare să îmbogățească estetica marxistă sînt atînduții salutare față de tendințele apologetice. Cînd „problema” interesează mai mult decît „persoana”, ierarhizarea se face just și firesc și discutînd cu onestitate și pregătire principii, criticul este firesc, principial.

Rolul publicațiilor literare în promovarea unei critici științifice? Mă pare esențial ca redacțiile să nu stabilească echivalente fatale ca aceea dintre înțelegerea unui studiu și seriozitatea lui și deci să nu acorde dispensa de seriozitate și pregătire teoretică articolelor scurte și operative sau cronicilor. Înainte de apariția unor volume care să trateze despre trăsăturile specifice ale literaturii noastre contemporane, despre locul fenomenului literar românesc în contextul literaturii universale, despre specificul stilului contemporan, probleme cu îndreptărire pomenite ca esențiale de participanții la această discuție sau odată cu apariția unor astfel de volume, se impune dezbaterile acestor probleme în spirit sintetic sau pornind de la analiza unor lucrări apărute, în articole scurte, mijlocii sau lungi, al căror factor comun să fie seriozitatea, principialitatea, scrupulosul științific și pasiunea pentru ideal.

Șerban Cioculescu

Imi rezerv, față de caritatea și importanța problemelor ridicate de anchetă, să mă opresc numai la ultimele două întrebări. Cele precedente mi se par elucidate în cuprinsul eseului „Critica literară și actualitatea”, semnat de Paul Georgescu, S. Damlan și Matei Calinescu.

Între critici, cititori și scriitori ar trebui să funcționeze un sistem natural de oase comunicante, care să nivelese

înțelegerea lor reciprocă. Din păcate, iritabilitatea unei bătăiecișoasă a reilor creatori de valori artistice, ca să nu mai vorbesc de celelalte mai compaci, a acedată ideea că realizarea armoniei ar fi posibilă cu prețul dezastruos al tăcerii. Critica apologetică este însă, logic vorbind, o contradicție în sine, care se anulează prin însăși încalcarea condiției esențiale a criticii: discernămintul.

Apropierea dintre critic și public este însă frecventă. Printr-un instinct sigur, cititorul mijlociu percepe la criticul de vocație pasivă literară, pregătirea profesională, deschiderea orizontului, sinceritatea și dezinteresarea. Pe lângă aceste calități, un grînt de talent al expresiei critice, fără soroana excelentă literaturistică este de ajuns să conferă profesionalismul autorității. Tîrîtur care se simte stimulată de vocația critică n-are dect să renunțe la activitatea literară propriu-zisă, ca să nu se risipească și să nu-și educe privirea ponciv. Cu o genială înțelegere critică (mai precis de portretist și moralist), Sainte-Beuve a dat greș în judecata contemporanilor, fiind el însuși un poet și romancier. Cunoscutul adagiu etic: „Amicus Plato, sed magis amica veritas non exigo nullo independentă de caritate, ci și renunțarea la celelalte literare. Specializarea mi se pare așadar indispensabilă. Criticilor tineri, dați focul păcatele tinerețelor, lubii fără rezervă literatură cea bună, indiferent dacă producătorul e de vîrstă ca Iphigenia, tar dacă simțiți că acumulați de experiență de viață și a cunoașterii oamenilor își cere expresia, e-pică, dramatică sau analitică, faceți ca neprihănitul Ibrăileanu, care și-a încheiat multă vreme manuscrisul în sertar, sflefuindu-l de să și și nu l-a dat la tipar decît în preajma călătoriei lui din urmă. Astfel, prin sacrificiul dublului personalității, în jelsul celui mai modest, a văi realizat, cucerind autoritatea.

De bună seamă, majoritatea publicațiilor de astăzi, inclusiv presa estetică, acordă un loc din în ce mai larg rubricii de critică literară. Faptul este îmbeucător. Numai așa se poate forma și orienta lectura literară în masă. Aș propune mai ales publicațiilor coedice care promovează literatura, să se fixeze la un singur titlu al cronicei literare, acordându-i periodicitate regulată (de preferință săptămînală). Publicatul în place să se încredințeze unui singur om, care l-a acedat încrederea, editat pentru todeauna. Pe rîndarea unor semnături false, la aceeași rubrică, derutează. Regularitatea ofiului critice ar fi un mare stimul pentru a tîrî informat, con-

Șerban Cioculescu

Imi rezerv, față de caritatea și importanța problemelor ridicate de anchetă, să mă opresc numai la ultimele două întrebări. Cele precedente mi se par elucidate în cuprinsul eseului „Critica literară și actualitatea”, semnat de Paul Georgescu, S. Damlan și Matei Calinescu.

Între critici, cititori și scriitori ar trebui să funcționeze un sistem natural de oase comunicante, care să nivelese

științioasă și harnic. Fie-mi îngăduiți o seamă de articole și de lucrări (puncte de intrare și de clarificare a ceea ce se gîndește și se realizează în literatură) un întreg capitol de creație pe lângă care nimeni nu trebuie să treacă indiferent. Ceea ce mi se pare cu deosebit meritulos în aceste cronici, în aceste articole — care poartă cele mai adevărate semnături lui Paul Georgescu, Ov. S. Crohmalniceanu, Dumitru Micu — este faptul că ele nu se mărginesc să valorifice prin analiză frumuseșea unor opere sau să dezvăluie falsitatea altora, ci încearcă să recepteze dimocle de un fenomen literar realitatea socială care l-a născut, ideile din care se hrănește el. E un drum bun și care se cere continuat, căci dacă judecata de valoare rămîne un moment esențial în actual critic, ea nu-l epuizează. Sînt alte momente la fel de însemnate și anume acelea care-și dau posibilitatea să refacă drumurile unei culturi și ale unei societăți. Critica trebuie să-și lărgescă în acest sens cîmpul ei de operații dobîndînd prestigiu și autoritatea unei metode de investigație a actualității. Numai astfel poate fi ea într-o preocupare comună și într-o atitudine cu preocupările grave ale prezentului. Fără să renunțe la sfera ei specifică, la tot ce este gîndire solidă și sistematică, continuîndu-și opera de intrinsecă ideologică și artistică, acul inteligent și sensibilizănt trebuie să străbătă prin mijlocirea operei literare la esența contemporaneității. Nimic nu-l lipsește pentru aceasta, nici justa orientare, nici discernămintul, nici căldura și înrîmî care se numește „emoția ideilor”.

B. Elvin

Există în critica noastră de astăzi o seamă de articole și de lucrări (puncte de intrare și de clarificare a ceea ce se gîndește și se realizează în literatură) un întreg capitol de creație pe lângă care nimeni nu trebuie să treacă indiferent. Ceea ce mi se pare cu deosebit meritulos în aceste cronici, în aceste articole — care poartă cele mai adevărate semnături lui Paul Georgescu, Ov. S. Crohmalniceanu, Dumitru Micu — este faptul că ele nu se mărginesc să valorifice prin analiză frumuseșea unor opere sau să dezvăluie falsitatea altora, ci încearcă să recepteze dimocle de un fenomen literar realitatea socială care l-a născut, ideile din care se hrănește el. E un drum bun și care se cere continuat, căci dacă judecata de valoare rămîne un moment esențial în actual critic, ea nu-l epuizează. Sînt alte momente la fel de însemnate și anume acelea care-și dau posibilitatea să refacă drumurile unei culturi și ale unei societăți. Critica trebuie să-și lărgescă în acest sens cîmpul ei de operații dobîndînd prestigiu și autoritatea unei metode de investigație a actualității. Numai astfel poate fi ea într-o preocupare comună și într-o atitudine cu preocupările grave ale prezentului. Fără să renunțe la sfera ei specifică, la tot ce este gîndire solidă și sistematică, continuîndu-și opera de intrinsecă ideologică și artistică, acul inteligent și sensibilizănt trebuie să străbătă prin mijlocirea operei literare la esența contemporaneității. Nimic nu-l lipsește pentru aceasta, nici justa orientare, nici discernămintul, nici căldura și înrîmî care se numește „emoția ideilor”.

Mihai Gafița

1. — Cred că principalele sarcini ale criticii literare nu sînt altele, în etapa actuală, decît au fost în anii anteriori. Vorba e cum sînt ele înțelese și îndeplinite. Și aici intervin cîțiva factori, între care aș sublinia obiectivitatea, fermitatea ideologică, simțul de răspundere față de cititori de azi și față de cel de mâine, față de dezvoltarea literaturii, conștiința datoriei de a nu absenta de la dezbaterile în diferite forme, a problemelor contemporane, în aplicarea lor concretă la diferite opere. Aș adăuga etica scriitoricească, curajul de a avea și de a formula o opinie clară, de a apăra și argumenta, dar și de a recunoaște greșala proprie cu aceeași ascuțime ca pe a altuia — și modestia.

Sînt destul dintre noi care în deplină conștiință de mai sus — dar nu toate dintr-o dată, așa cum ar trebui, ci cite unele. Fiindcă, trebuie recunoscut, nu toate sînt la fel de lesnicioase și convenabile.

Dar sarcinile actuale ale criticii literare le socot permanente. Accentuez doar asupra contemporaneității. E mai greu din multe puncte de vedere să te ocupi de

critică partinică, aplicată la creația realist-socialistă, care să ia cunoștință cu seriozitate de valoarea unei cărți, păstrîndu-și cu fermitate rolul ei ordinator. Critica merită și poate să devină conștiința de sine a literaturii noastre.

Apreciez și sîntem primii care aplaudăm severitatea acelor critici care, atunci cînd descoperă eroarea sau lacuna, o semnalează, o dovedesc și o acuză. Căci doar într-un asemenea climat se promovează valorile și se afirmă ideile. Numai că vocația critică este mai profundă. Ea cere, din partea aceluia care i s-a dedicat, o prezență substanțială. A numi greșelile și neajunsurile unei cărți e mult, dar nu e totul. Criticul, la rîndul lui, trebuie să creeze lucrări. Din acest punct de vedere, regret, de pildă, că Gh. Achizițel își consacra cea mai mare parte a activității sale de detectare a erorilor colegilor săi întru literatură, dar că el nu a adus o contribuție serioasă la cunoașterea și explicarea unui capitol din istoria noastră literară. Mi se pare, de asemenea, inadmisibil să arunci discreditul asupra unor întregi opere, întemduindu-și opinia pe câteva mărunte lipsuri de informație, așa cum a procedat recent Th. Virgiliu.

Nu începe îndoială, apoi că pentru a-și mări orbita pe care o parcurge și pentru a-și marca prezența în contemporaneitate, critica trebuie să formuleze în primul rînd problemele nerezolvate ale vieții noastre literare, și nu realității generale cunoscută. Așa cum propoziții unei cărți ce se ocupă de fenomene care au fost cîndva interesante, dar astăzi sînt consumate, că nu-și ia îndrăzneala să se aventureze la descrierea acelor fenomene aflate încă în incandescența genezei, tot astfel ar trebui să împuțăm criticii că așteaptă în multe ocazii ca o realitate artistică să-și găsească prin răcirii treptate înfățișarea ultimă pentru a emite o opinie în loc să zorească împerețea ei, punîndu-și în joc toată forța ei fecundă.

Mihai Gafița

1. — Cred că principalele sarcini ale criticii literare nu sînt altele, în etapa actuală, decît au fost în anii anteriori. Vorba e cum sînt ele înțelese și îndeplinite. Și aici intervin cîțiva factori, între care aș sublinia obiectivitatea, fermitatea ideologică, simțul de răspundere față de cititori de azi și față de cel de mâine, față de dezvoltarea literaturii, conștiința datoriei de a nu absenta de la dezbaterile în diferite forme, a problemelor contemporane, în aplicarea lor concretă la diferite opere. Aș adăuga etica scriitoricească, curajul de a avea și de a formula o opinie clară, de a apăra și argumenta, dar și de a recunoaște greșala proprie cu aceeași ascuțime ca pe a altuia — și modestia.

Sînt destul dintre noi care în deplină conștiință de mai sus — dar nu toate dintr-o dată, așa cum ar trebui, ci cite unele. Fiindcă, trebuie recunoscut, nu toate sînt la fel de lesnicioase și convenabile.

Dar sarcinile actuale ale criticii literare le socot permanente. Accentuez doar asupra contemporaneității. E mai greu din multe puncte de vedere să te ocupi de

Eminescu azi

(Urmare din pag. 1)

zală a personalității eminesciene, în funcție de mediul social, evitînd unilateralitatea dogmatică a punctului de vedere marxist, ca în încercarea de a doborîna-Ghera și, într-adevăr, exegeza eminesciană nu poate fi fertilă decît urmînd această linie, dezvoltînd-o. Pessimismul poetului (sau cum prefera Ghera să-l numească, „decepționismul”) reprezentat de altfel doar parțial în opera sa, nu constituie o tendință organică, temperamentală, ci e rezultatul unei drame etice: sistemul lui de valori se găsea contrazis la tot pasul în ordinea vieții. Aș fi să înțelegem unul din termenii esențiali al dureroasei domnii dacă n-am ține seama de acest sistem de valori, pe care mînturirile conținute în opera ne lasă să-i deducem. Romantic în adevăratul înțeles al cuvîntului, nu prin gustostățile mimetice asemenți unora dintre predecesori, sau contemporani, ci prin structura interioară, Eminescu exprimă, pentru prima dată în poezia noastră, cu o intensitate înegalată, nostalgia totalității, a cuprinderii totale a realului. În cultura apusene, după clasicismul rigid, cu elanurile relexate de tot felul de prohibiții și convenții, romanticismul a însemnat o eliberare a epocii de marș avînturi, de ambicioase visuri, o erupție spectaculoasă a individualismului. Conștiința socială — oriundeva burgheză se consolida, devenind din ce în ce mai apăsătoare — explică apariția inadaptabilității, a demonului romantic orgolios și însingurat, a tipului genial minat de adînci suferințe. Dorința de integralitate se satisface nu pe planul realului, ci pe acela al dezideratului, prin descătușarea forțelor latente ale imaginației: în măsura în care poate fi considerată o coordonată etică, această dorință implică o evaluare negativă a unui anumit mod de viață

socială, care interzice realizarea ei. Confruntarea se constată explicit la Eminescu, ea fiind cu atât mai tulburătoare, dorința de împlinire în totalitate (ideal al armoniei, al anulării contradicției etice dintre existență și esență) se manifestă la Eminescu în forme specifice, în care putem identifica unele caracteristici însemnate ale sufletului poporului român, precum și consecințele împrejurărilor sociale prin care trecea țara noastră în vremea aceea. Am vorbi, mai întâi, de o familiaritate cu firescul (afiat în natură), de o înțelegere luminosă a legilor firescului. Pe naturalismul romantic de extracție roussau-istă se alătește o viziune folclorică; chemarea codrului în lirica eminesciană nu reprezintă numai aspirația spre un paradis vegetal, loc de refugiu pentru melancolicului poetului solitar, ci și afirmarea — cu multe nuanțe — a unei atitudini de solidaritate cu valorile pe care le-a edificat, secole de-a rîndul, anonimizul cîntăreț popular. Această solidaritate implică, dar și explicită uneori, o resimțim astăzi ca pe o dimensiune importantă a liricii eminesciene despre natură. Sentimentul codrului, atît de prezent în folclorul românesc, concentrat în poezia lui Eminescu și semnificativ în poezia națională, prelungită prin într-un îndepărtat trecut de legendă: codrul sugerează deci și adîncimea în timp. În postumul „Memento mori” e evocată la un moment dat raul pădurea al vechilor dați; zeli Daciei sînt divinități silvestre („Și pe negre stînci trunchiate stau ca-n tron în verdea lume”); în același fragment, se reține pătrunderea percepției a întunecimii codrului, văzut ca o fortăreață vegetală.

„Sprele treacă pe codri a lui roată de-aur moale,
Virurile nerzi de codri le indolis-a lui cale

și ostind la vre o luncă însuși el vede mirat
Și departe e pămîntul și ce naști
frunziș păduri,
Și deși călătorește pe-a lor otrăvuri
toțuși murit
Boliși groase de frunze — a lui raze
nu străbătu”.
(„Memento mori” — 1874).

Durabilitatea n-o poate asigura dect comuniunea deplină cu legile firescului — e o reflecție pe care o impun numeroase creații eminesciene. Ceea ce la unii romantici europeni circumscrie o înclinare spre morbiditate lipsește la Eminescu — sentimentul cu care întîmpinăm dilemele lui, frîmțările lui titanice, este acela al trăgăului. Morbidul ascunde o sibiicitate, tragicul exprimă forța și înpresta de prospețime viguroasă, de sănătatea candore, de generozitatea vitră — ca trăsături inițiale ale temperamentalului eminescian — n-o anulează momentele de înfrîngere ale poeziei lui, care au autentică grandoare (și cit de mult ne irită mîmarea lor de către unii post-eminescieni, chiar no-torii!) Ideea firescului revine și în erodica eminesciană (împlinirea motului dragostei — cu al naturii e frecventă și semnificativă). Ceea ce ne solicită, pe de altă parte, la marle poet este idealul său de puritate și de justție. Meditația filozofică, cu vastitățile ei metafizice, e de multe ori un mijloc de a dezgheta o problematică de esență morală care l-a urmărit pe poet de la începuturile activității sale literare. Instinctul purității și justției, profund și de o neabătută rigoare, face din Eminescu și un poet al marilor invective lirice. Tendința spre totalitate și armonie împiedică să se exercite într-o lume constrăntă pe împlinire, pe nedreptate și umilirea orizontului. Eminescu va întreprinde rechizitoriul acestei lumi. Polemica

te unei virulențe născută în poezia romantică dinaintea lui. Comparăți cu alți romantici europeni poate ajuta la stabilirea în chip mai distinct a originalității lui Eminescu în această privință. Byron practică satira orgoliosă a disprețului sarcasmului său e lucid și glacial, ca al unui sceptic. Idealul purității la romanticii germani se însoțește cu ignorarea voluntară, ascetică, a realului, cu refugii exclusivi în zonele visului și fanteziei (excepție fiindtă Helne care nu poate fi integrat romantismului german propriu-zis, așa cum îl reprezentau frații Schlegel, Novalis, Tieck, Brentano, Arnim etc.). Satira socială hugholană e prin retoricismul ei, mai puțin patetică, resortul de la care pornește e mai mult circumstanțial decît etic. Rememă fi sugerat cîteva dintre elementele ethosului eminescian: dorința de îmbrățișare a totalității, conștinerea a legilor firescului (dintr-o perspectivă în care se resimț întăritărea influențele folclorice), adesea la tradițiile specifice colectivității naționale, poporului (al cărui mod predominant de viață era cel rural), puritate intransigentă și sentiment al justției. Încercarea de a verifica această tablă de valori (operație continuă, nu totdeauna conștientă, dar totdeauna observabilă în efortul de creație, care este un act al vieții, participare sau respingere, afirmație sau negație) capătă în opera eminesciană numeroase aspecte, se împletește cu influențe diverse, se traduce prin conștinții filozofice nu odată contradictorii, mărturisind o dramatică, impresionantă luptă pentru cunoaștere și pentru armonia omenscuelui, care dă măsura adevărată a personalității poetului.

Matei CALINESCU

Silvian Iosifescu

Nu voi încerca să tratez problemele în ordine pe care o fixeză în... Nu voi încerca să tratez problemele în ordine pe care o fixeză în...

Ion Lungu

1. - Cred că sarcinile principale ale criticii literare în etapa actuală... 2. - Schimbările de opinii sînt, în general, rodnice pentru dezvoltarea...

Eugen Simion

1. - S-au formulat întrebări pe care le pot expedia în câteva cuvinte... Trebuie remarcat, negreșit, îmbogățirea...

Dumitru Solomon

1. - a) Să studieze fenomenul literar în raport cu sarcinile trasate de partid... 2. - Schimbările de opinii au în viața literară importanța pe care...

Cu toate datorită pe care le mai au față de scriitorii și criticii, maturizarea criticii apare, între altele...

3. - Încercind să răspund la această întrebare, îmi dau seama mai bine de răspunderea importantă pe care...

Fără îndoială, în analiza operelor de artă trebuie lăsat seama și de particularitățile de manifestare senzorială și temperamentală a scriitorului...

2. - Raporturile dintre critică, cititor și scriitorii s-au revestit aici, unele aspecte ce se referă la tinăra generație de scriitori...

Răspunsurile pe care le-am dat au vorbit de datorită realității ale criticii. Cred că trebuie insistat asupra unei grup s-a făcut mai puțin simțit...

Optica aceasta specială se mai întâlnește în redacțiile bucureștene și în cele de provincie și se manifestă din când în când supărător...

Personal, cred că și în critică trebuie să se dezvolte spiritul creator, dar frigidu și se va, în toate celelalte domenii ale științei și artei, din viață...

3. - O problemă care se pune adesea în legătură cu raporturile dintre critica literară și cititor este aceea a accesibilității...

Realizări și perspective

1. - În perioada colectivizării totale, cifra erorilor care dezbate, fiecare după înțelegerea și capacitatea sa, aceste probleme...

Realizări și perspective

2. - În perioada colectivizării totale, cifra erorilor care dezbate, fiecare după înțelegerea și capacitatea sa, aceste probleme...

Unilateral me se par și exemplele citate în răspunsul lui Ion Oarășu la ancheta de față. Din nou, cînd e vorba de a discuta scriitorii colegilor de redacție...

Am reamintit această formulare pentru că Mihail Petrovici a conținut să publice și după aceea un articol critic confuz...

De pildă, în volumul său „Pagini critice”, pe lângă judecări de valoare întemeiate și atele discutabile, Mihail Petrovici formulează unele idei străine de esență și spiritul esteticii marxist-leniniste...

Dovedesc, în măsură diferită, dar grăitor, mai multe romane și volume de nuvele apărute, al căror efort de a fi pasul cu realitatea este evident...

Abundența lirismului, fără să e socotim prin definiție superioră prezența în mod obiectiv a faptelor și erorilor, se explică de pildă la Zaharia Stancu prin caracterul autobiografic al unei mari părți a relatării...

2. - În perioada colectivizării totale, cifra erorilor care dezbate, fiecare după înțelegerea și capacitatea sa, aceste probleme...

Secolul 20 - nr. 11/1961. După un număr special dedicat literaturii sovietice, apare în prezent Congresul al III-lea al P.C.U.S. și a aniversării Marii Revoluții, revista Secolul 20 conștient numărul său pe aniversarea literaturii europene occidentale...

Mihai GAFIȚĂ (Continuare în nr. viitor)

A apărut la Editura pentru Literatură, în limba engleză, „Amurg violet”, culegere de versuri de George Bacovia, în tălmăcirile lui Kiss Jenő.

N. L. BABASIUK (U.R.S.S.)

Estetica și viața

În cadrul rubricii permanente, "Discuții", revista sovietică "Voprosi literaturni" nr. 12, 1961, publică un interesant articol semnat de L. Pajitnov și B. Sraghin...

DIN LIRICA SOVIETICĂ Spre marea-nfăptuire...

Spre marea-nfăptuire a vajnicului țel, În numele pieții, o seceră strălucă Și-alături de ciocanul puterii de oțel, Pe drumul fericirii, în luptă, ne conduce.

OLGA BERGOLT Lumină curată - Ci vă voi spune iar, că pasă-mi-te, Eu nu-mi știu zilele în van trăite...

MAXIM TANK Din străinătate Se vede treaba că ghicise marea De ce în ore de reflux plimbarea...

N. GRIBACIOV In amurg Streșnișă punindu-și palma peste geană, În rochița-i albă stă o fetișcană...

IURI PARKAIEV Inchinare De pedici când mi-au fost întretăiate Potecile — nu mi-am sfărmat avântul...

VICTOR TULBURE În românește de VICTOR TULBURE Științea că cea mai bună pastă de dinți este...

TELEGRAMA

SPIRO MELAS MARADHONOS St. — Ekali, GRECIA bogată activitate în domeniul literaturii și să puteți continua intensificarea...

PE SARTRE NU-L POATE APĂRA DECIT POPORUL!

Într-o două oară în mai puțin de șase luni, Jean-Paul Sartre scapă cu viață, ca prin urechile acului...

JULES ROMAINS: Sfirșitul artei?

În revista "Les Nouvelles Littéraires" (23 XI, 1961) cunoaștem scriitor francez Jules Romains...

Literatura română în Cehoslovacia

În jurul a douăzeci de ani de la apariția primului număr al revistei "Literatura română în Cehoslovacia"...

Comerțul cu arta

Într-o țară capitalistă tot ce se produce are un singur scop: să fie cumpărat...

Artă și comerț sunt două lucruri diferite, dar în lumea noastră actuală...

Contrapunct

- U. R. S. S. Comitetul pentru Premii Lenin în domeniul literaturii și al artei...

R. P. Ungară

Editorul "Europa" din Budapesta a publicat de curând volumul "Fotografii negre" de Francisc Munteanu...

R. S. Cehoslovacă

Coperta romanului științifico-fantastic "O fabrică în anul 4104" de Sergiu Fărcașan, apărută la Praga...